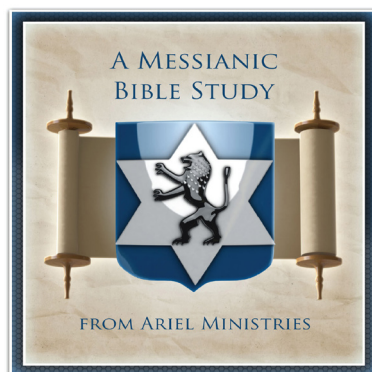

אלוהים האב

מאת ד"ר ארנולד פרוכטנבאום

www.ariel-israel.org.il

אלוהים האב

מאת ד"ר ארנולד פרוכטנבאום

GOD THE FATHER

תוכן העניינים

3	הקדמה
3	1. זהותו של אלוהים כאב
3	א. אבי המשיח
3	1. נולד מהאב
4	2. אלוהים האב מכיר בכך
4	3. ישוע עצמו מאשר זאת
4	4. אנשים אחרים מכירים בכך
4	5. השדים מכירים בכך
4	ב. אבי הבריאה
4	ג. אבי המלאכים
5	ד. אביהם של כל בני האדם
5	ה. אלוהים הוא אבי ישראל
5	ו. אבי המאמינים
6	2. מעשיו הייחודיים של אלוהים האב

”את האלהים לא ראה איש מעולם;
הבן היחיד, הנמצא בחיק האב,
הוא אשר הודיעו.”
(יוחנן א 18)

הקדמה

תורת הריבוי שקיים באלוהים (The Doctrine of Trinity) מלמדת שבאלוהות קיימות שלוש ישויות הנבדלות זו מזו באופן כלשהו. ברוב הפרשנויות והמחקרים העוסקים בכתבי הקודש, שתי הדמויות הזכות למרב תשומת הלב הן אלוהים הבן (המשיח) ורוח אלוהים (רוח הקודש). כתוצאה מכך, מאמינים רבים אינם מבינים בבירור מי הוא אלוהים האב, מה הוא עושה ועל מה הוא אחראי.

בסקירה זו נדון בשני תחומים עיקריים הנוגעים לאלוהים האב: זהותו של אלוהים כאב, ומעשיו של אלוהים האב.

1. זהותו של אלוהים כאב

קיימים שישה היבטים לזהותו של האלוהים בתור אב: הוא אבי המשיח, אבי הבריאה, אבי המלאכים, אביהם של כל בני האדם, אבי ישראל ואבי המאמינים.

א. אבי המשיח

ההיבט הראשון בזהותו של אלוהים כאב הוא היותו אביו של המשיח. העובדה שאלוהים האב הוא אבי המשיח – ישוע בן האלוהים, נגלית בחמישה אופנים.

1. נולד מהאב

אלוהים נגלה בתור אבי המשיח ובראשונה מעצם העובדה שבן האלוהים, המשיח, נולד מאלוהים האב. התנ"ך מלמד זאת בתהילים ב 7: "אֶסְפְּרָה, אֵל חֶק יְהוָה, אֲמַר אֵלֵי בְּנֵי אֲתָהּ; אֲנִי, הַיּוֹם יִלְדֶתִיךָ."

הברית החדשה מלמדת זאת בבשורת יוחנן א 14: "הַדְּבָר נְהִיָּה בְּשָׂר וְשָׁכַן בְּתוֹכֵנוּ; וְאַנְחֵנוּ רְאִינוּ אֶת כְּבוֹדוֹ, כְּבוֹד בֶּן יְחִיד מִלִּפְנֵי אָבִיו, מְלֵא חֶסֶד וְאֱמֶת". (בתרגום דליטש: "...וַנִּחְזֶה כְּבוֹדוֹ כְּכֹבֹד בֶּן יְחִיד לְאָבִיו רַב חֶסֶד וְאֱמֶת").

ביוחנן א 18 כתוב: "את האלהים לא ראה איש מעולם; הבן היחיד, הנמצא בחיק האב, הוא אשר הודיעו".

וכן ביוחנן ג 16-17: "כִּי כֹה אֶהְבֵּ אֱלֹהִים אֶת הָעוֹלָם עַד כִּי נָתַן אֶת בְּנוֹ יְחִידוֹ לְמַעַן לֹא יָאֲבֵד כָּל הַמֵּאֲמִין בּוֹ, אֲלֵא יִנְחַל חַיֵּי עוֹלָם. הֵן הָאֱלֹהִים לֹא שָׁלַח אֶת בְּנוֹ אֶל הָעוֹלָם לְשַׁפֵּט אֶת הָעוֹלָם, אֲלֵא כְּדֵי שְׂיִנְשַׁע הָעוֹלָם עַל-יְדֵיוֹ".

דוגמה נוספת היא איגרת יוחנן הראשונה ד 9: "בְּזֹאת נִגְלְתָה אֱהָבַת הָאֱלֹהִים בְּנוֹ, בְּעֵבֶדָה שְׁאֵלָהִים שְׁלַח אֶת בְּנוֹ יְחִידוֹ לְעוֹלָם לְמַעַן נִחְיָה בְּזִכְוֹתוֹ".

העובדה שהמשיח הוא בן לאלוהים האב התפרשה לעתים באופן שגוי. קבוצות מסוימות, בעיקר אלו הנמנות עם הכתות שמלמדות שישוע איננו נצחי, מפרשות את המינוח "בנו של אלוהים האב" כמצביע על כך שאלוהים האב ברא את ישוע. אולם למעשה, ניסוח זה מדגיש דווקא את ייחודיות היותו בנו היחיד והמיוחד של אלוהים, ולא שישוע הוא מישהו שנברא.

מערכת היחסים של אלוהים האב עם הבן היא מיוחדת במינה. לכן המינוח המצביע על כך שמוצאו של הבן הוא מאלוהים האב אין משמעו שישוע נברא על ידי אלוהים האב, אלא שקשר האב-בן שביניהם הוא יחיד במינו ואינו קיים בשום מערכת יחסים אחרת. נאמר שהמשיח הוא בנו: "בְּנֵי אֲתָהּ; אֲנִי, הַיּוֹם יִלְדְתִיךָ" (תהילים ב), כלומר הוא בנו היחיד והמיוחד של אלוהים. יש ביניהם מערכת יחסים יחידה במינה שאין כמוה בין כל אב ובן אחרים.

2. אלוהים האב מכיר בכך

נגלה לנו שאלוהים הוא אבי המשיח גם מעצם העובדה שהאב מדבר על ישוע בתור בנו. אחת מהדוגמאות לכך מצויה במתי ג 17, שם אלוהים האב אומר בבת קול משמים: "זֶה בְּנֵי אֱהוֹבִי אֲשֶׁר בּוֹ חִפְצָתִי". אלוהים האב מאשר שישוע הוא אכן הבן.

3. ישוע עצמו מאשר זאת

הדרך השלישית שבה נגלה לנו שאלוהים הוא אבי המשיח היא מכך שבן האלוהים מאשר שאלוהים האב הוא אביו (מתי יא 27; יוחנן ח 54; יד 12-13).

4. אנשים אחרים מכירים בכך

הדרך הרביעית שבה נגלה לנו שאלוהים הוא אבי המשיח היא מכך שאנשים אחרים מכירים בישוע בתור בנו של האב השמימי, ובאלוהים האב בתור אבי המשיח. אחת הדוגמאות לכך היא כששמעון פטרוס מכריז "אֲתָהּ הוּא הַמְּשִׁיחַ בֶּן אֱלֹהִים חַיִּים" (מתי טז 16). שמעון מכיר בכך שישוע הוא בן האלוהים, מכאן שאלוהים האב הוא אבי המשיח.

דוגמאות נוספות מצויות במרקוס טו 39 וברומים ח 32. אנשים הכירו בכך שישוע הוא בן האלוהים, וייחוס זה מדגיש שאלוהים האב הוא אבי המשיח.

5. השדים מכירים בכך

אבהותו של אלוהים נגלית גם מהעובדה ששדים הכירו בהיותו בן האלוהים. לדוגמה, מתי ח 28-29: "כֹּאֲשֶׁר בָּא אֵל עֶבֶר הַיָּם, אֵל אֶרֶץ הַגְּדָרִים, פְּגָשׁוּהוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים אַחֲזֵי שְׂדִים בְּצִאתָם מִמְּעֹרֹת הַקְּבָרִים. הֵם הָיוּ תוֹקְפָנִים כָּל כֹּהֵן, שְׂאִישׁ לֹא הָיָה יָכוֹל לְעֵבֶר בְּאוֹתָהּ דְרָךְ. אִזְ הַחֲלוּ צוֹעְקִים: 'מַה לָּנוּ וְלָךְ בֶּן-הָאֱלֹהִים - בָּאתָ הֵנָּה לְעַנּוֹת אוֹתָנוּ בְּטָרְם עֵת?'"

השדים דיברו והכירו בכך שהוא בן האלוהים. מכאן משתמע שאלוהים הוא אבי המשיח.

ב. אבי הבריאה

ההיבט השני של אבהותו של אלוהים היא היותו מי שברא את הכול ומכוח זאת הוא אבי הבריאה כולה. אחת הדוגמאות לכך מצויה באיגרת הראשונה לקורינתים ח 6: "הַרִי לָנוּ יֵשׁ אֱלֹהִים אֶחָד, הָאֵב אֲשֶׁר הִכַּל מְמַנֵּנוּ וְאֲנַחְנוּ לְמַעַנּוּ; וְאֲדוֹן אֶחָד, יֵשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ, אֲשֶׁר הִכַּל דָּרְכּוֹ וְדָרְכּוֹ אֲנַחְנוּ מִתְקַיְמִים".

דוגמה נוספת מצויה ביעקב א 17: "כָּל מִתְנָה טוֹבָה וְכָל מִתְנָה שְׁלֵמָה יוֹרֶדֶת מִמַּעַל מֵאֵת אָבִי הָאוֹרוֹת אֲשֶׁר כָּל שְׁנוֵי וְכָל צֶל חֲלוֹף אֵין בּוֹ".

בפסוק זה מתייחסים אליו בתור האב והוא נקרא אבי האורות, תואר שמחבר אותו לבריאה עצמה.

ג. אבי המלאכים

ההיבט השלישי שבו נגלית אבהותו של אלוהים הוא היותו אבי המלאכים. לכן נקראים המלאכים "בני האלוהים".

ניתן ללמוד זאת מארבעה קטעים בכתבי הקודש. הראשון הוא בראשית ו 1-4, שבו נזכרים בני האלוהים. יש המפרשים מונח זה מספר בראשית כמתייחס לצאצאי שת, בניגוד לצאצאי קין. אולם שלוש המובאות האחרות (איוב א 6; ב 1; לח 7) מראות בבירור שמשמעות המונח "בני האלוהים" חייבת להיות מלאכים. בהקשרם של פסוקים אלה איש אינו מערער על כך שבמונח "בני האלוהים" הם מתייחסים למלאכים. יש לשמור על עקביות, מכאן שבהכרח גם בבראשית ו' הכוונה היא למלאכים.

ד. אביהם של כל בני האדם

היבט רביעי לאבהותו של אלוהים היא היותו אביהם של כל בני האדם. לדוגמה, מעשי השליחים יז 29: "לִכְן בְּהִיּוֹתֵנוּ צָאצְאֵי אֱלֹהִים אֵין אָנוּ צְרִיכִים לְחַשֵּׁב שֶׁהָאֱלֹהוֹת דּוֹמְה לְזָהָב אוּ לְכֶסֶף אוּ לְאֶבֶן, פְּסִילֵי אֲמֹנֹת וּפְרֵי מַחְשַׁבַת אָדָם".

נאמר כאן שכל בני האדם הם צאצאיו של אלוהים. במובן מסוים זו המשמעות האוניברסאלית של אבהותו של אלוהים; הוא יוצר האדם ובתור הבורא, הוא אבי כל האנושות. באותו אופן הוא גם יוצרם ואביהם של כל המלאכים. למרבה הצער, הליברלים בוחרים להדגיש היבט זה אך מתעלמים מיתר ההיבטים.

נכון, כתבי הקודש מלמדים שאכן קיימת אבהות אוניברסאלית של אלוהים. הוא אכן אביהם של כל בני האדם, אך זאת רק במסגרת יחסי בורא-נברא שביניהם. אין משמעות הדבר (כפי שהליברלים מלמדים) שהישועה תהיה אוניברסאלית / כלל עולמית מאלה, כלומר שכל בני האדם ייושעו בכל מקרה. ספר הבריתות אינו מלמד שכל בני האדם ייושעו. העובדה שאלוהים הוא אביהם של כל בני האדם אין משמעה שכל בני האדם ייושעו, אלא שאלוהים הוא זה שברא את האנושות.

דוגמה נוספת שבה מוצג אלוהים כאבי כל האנושות נמצאת באפסים ג 14-15: "מִשׁוּם כִּי כוֹרַע אֲנִי עַל בְּרַפִּי לִפְנֵי הָאֵב, אֲשֶׁר קָרָא שֵׁם לְכָל מְשֻׁפָּחָה בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ".

המושגים "משפחה" ו"אבהותו של אלוהים" מופיעים כאן במשולב. גם עובדה זו מדגישה את האוניברסאליות של אבהותו של אלוהים. הוא אביהם של כל בני האדם מפני שהוא בורא האנושות.

הדוגמה השלישית מובאת מהאיגרת אל העברים יב 9: "וְעוֹד, הָאֲבוֹת שֶׁהוֹלִידוּ אֶת גּוֹפְנוּ יִסְרוּ אוֹתָנוּ וְאָנוּ יִרְאֵנוּ מֵהֶם, הֲלֹא כָּל שֶׁכֵּן נִכְנַע לִפְנֵי אֲבֵי הַרוּחוֹת וְנַחֲיָה?"

אלוהים האב נקרא כאן "אבי הרוחות". ושוב, הוא אבי האנושות אך לא במובן שמורה על ישועה הנובעת מקשר זה, אלא במובן הנובע מהקשר שלו עם בני האדם בתור בוראם.

ה. אלוהים הוא אבי ישראל

אלוהים הוא גם אביו של עם ישראל. הוא מוצג ככזה מספר פעמים בתנ"ך. אחת הדוגמאות היא שמות ד' 22: "וְאֶמְרָתְךָ אֶל פְּרַעֲה; כֹּה אָמַר יְהוָה, בְּנֵי בְּכֹרֵי יִשְׂרָאֵל".

יהיה כינה את ישראל "בנו". עם ישראל הוא הבן הלאומי שלו. מבין כל העמים, רק אחד – עם ישראל – נקרא "בנו של אלוהים".

דוגמה נוספת מובאת להלן מדברים לב 6: "הֲלֵיִהוּהָ תִגְמְלוּ זֹאת, עִם נָבֵל וְלֹא חָכָם; הֲלֹא הוּא אֲבִיךָ קִנְיָ, הוּא עֲשָׂךְ וְיִכְנָרְךָ".

בפסוק זה משה אומר בבירור שאלוהים האב הוא גם אבי עם ישראל; ישראל, כעם, הוא בנו של אלוהים.

בישעיהו סד 7 עם ישראל מוצג כבנו של אלוהים ("וְעַתָּה יְהוָה אֲבִינוּ אֶתָּה; אֲנַחְנוּ הַחֲמֵר וְאַתָּה יִצְרָנוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדְךָ כָּלֵנוּ"), וכך גם בירמיהו ג' 4.

בהושע יא 1 נאמר: "כִּי נֶעַר יִשְׂרָאֵל וְאֶהְבֶּהוּ; וּמִמְצָרִים קָרָאתִי לְבָנִי".

גם מלאכי א 6 מדגיש את מערכת היחסים המיוחדת הזו שבמסגרתה עם ישראל מכונה בנו של אלוהים: "בֵּן יִכְבַּד אָב וְעָבַד אֲדָנָיו; וְאִם אָב אֲנִי אֵיךְ כְּבוֹדִי וְאִם אֲדוֹנִים אֲנִי אֵיךְ מוֹרָאֵי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת, לְכֶם הַכֹּהֲנִים בּוֹזֵי שְׁמִי, וְאַמְרָתְכֶם, בְּמָה בְּזִינוּ אֶת שְׁמִי?"

אלוהים פונה לעם ישראל ומזכיר לו שהוא אביהם ושישראל הוא בנו.

ו. אבי המאמינים

יוחנן א 12 קובע: "אֲבֵל לְאֵלָה אֲשֶׁר קִבְּלוּ אוֹתוֹ, הַמֵּאֲמִינִים בְּשֵׁמוֹ, נִתְּן תִּקְוָה לְהִיֹּת בְּנִים לְאֱלֹהִים".

זו מערכת היחסים היחידה במינה עם אלוהים שבמסגרתה הוא מושיע את המאמינים, בניו במובן זה. כאשר מדובר על אלוהים בתור אבי כל בני האדם, הדבר מדגיש את היותו בורא האנושות, מי שנותן חיים לכל בני האדם. אבל אין זה מבטיח ישועה לכל בני האדם, מפני שכל אדם חייב להאמין בו אישית. אלוהים האב הוא אביהם של המאמינים בכוח הלידה החדשה שלהם. מערכת יחסים ייחודית זו של אלוהים האב עם המאמינים היא שמשקפת את היבט הישועה.

התייחסויות נוספות לאלוהים בתור אבי המאמינים נמצאות במתי ה 45; ו 15-6; רומים ח 14-16; איגרת יוחנן הראשונה ג 1.

2. מעשיו הייחודיים של אלוהים האב

ההיבטים השונים שסקרנו עד כה מצביעים על מאפייני אישיות הייחודיים לאלוהים האב ומבדילים אותו מבן האלוהים ומרוח הקודש. גם מעשים מסוימים המיוחסים רק לאלוהים האב מבדילים בינו ובין הבן והרוח.

ראוי להזכיר חמישה ממעשיו הייחודיים של אלוהים האב. ראשית, אלוהים האב הוא הנותן לבן חיים נצחיים מעצמו (יוחנן ה' 17-26, "כִּי כִשֶׁם שֶׁלָאֵב יֵשׁ חַיִּים בְּעֵצְמוֹ, כֵּן גַּם נָתַן לְבֵן שִׁיְהִי לוֹ חַיִּים בְּעֵצְמוֹ"). שנית, אלוהים האב הוא שקבע את החוק המביא לכדי התממשות כל רצונו (תהילים ב' 7-9, "אֶסְפָּרָה, אֵל חֶק יְהוָה, אָמַר אֱלֹהֵי בְנֵי אֲתָה; אֲנִי, הַיּוֹם יִלְדֶתִּיךָ, שָׂאֵל מִמְּנִי, וְאֲתָנָה גּוֹיִם בְּחִלְתְּךָ; וְאֶחָזְתְּךָ, אֶפְסִי אֶרְכֹּץ..."). שלישית, נאמר שאלוהים האב הוא הבוחר ומייעד אנשים מסוימים להיות לו לבנים (אפסים א' 3-6). רביעית, הוא זה ששלח את הבן כדי להשלים את מעשה הגאולה (יוחנן ה' 36). וחמישית, אלוהים האב הוא זה שמחנך את בנו אלי משמעת. בהיותו אביהם של המאמינים יש לו זכות לייסר אותם והוא זה שמוציא זאת לפועל (עברים יב' 9).